

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

(назва інституту/факультету)

Кафедра психології

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Перша психологічна допомога (під час та після воєнних дій)

(вказати назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

вибіркова

(вказати: обов'язкова чи вибіркова)

Освітньо-професійна програма Соціальна психологія

(назва програми)

Спеціальність

(вказати: код, назва)

Галузь знань

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти

перший (бакалаврський)

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання: українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробник: **Чаплук Ян Васильович**, доцент кафедри психології, кандидат психологічних наук, доцент.

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів) <http://www.psychology.chnu.edu.ua/spivrobitnyky-kafedry/122-chaplak.html>

(посилання на сторінку кафедри з інформацією про викладача (-ів))

Контактний тел.

моб. +380992296281

E-mail:

y.chaplak@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle -

Консультації

Зазначте формат і розклад проведення консультацій

Онлайн-консультації: вівторок – 13.00 – 15.00;

Очні консультації: за попередньою домовленістю.

(вівторок – з 13.00 до 15.00).

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Курс «Перша психологічна допомога (під час та після воєнних дій)», розрахований на один семестр, викладається студентам усіх спеціальностей факультету педагогіки, психології та соціальної роботи за вибором, являє собою навчальну дисципліну прикладного та практичного характеру, проводиться у вигляді лекційних і семінарських занять. У процесі вивчення курсу висвітлюються питання сучасних теоретико-методологічних засад першої психологічної допомоги, теоретичні підходи щодо надання першої психологічної допомоги, різновиди протоколів першої психологічної допомоги, її технологічного інструментарію; розкриваються значимість особистісно-професійних утворень фахівця, який працює в напрямі надання першої психологічної допомоги в різних моделях кризової та екстремальної служби; психологічні аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій щодо надання першої психологічної допомоги в онлайн-режимі; сучасний технологічний інструментарій тощо.

2. Мета навчальної дисципліни – сприяти формуванню у студентів адекватного уявлення про предмет і завдання надання першої психологічної допомоги, про застосування сучасного психологічного інструментарію під час та після воєнних дій. Метою викладання навчальної дисципліни «Перша психологічна допомога (до та після воєнних дій)» є створення умов для формування концептуальних орієнтирів особистості майбутніх фахівців, їх психологічної культури та навиків у надання першої психологічної допомоги.

3. Пререквізити. Дисципліна «Загальна психологія» пов'язана з такими дисциплінами навчального плану, як «Вікова психологія», «Педагогічна психологія».

4. Результати навчання

Компетенції, якими має оволодіти студент у процесі вивчення дисципліни: в результаті вивчення курсу «Перша психологічна допомога (до та після воєнних дій)» студенти повинні:

Знати:

- | | Програмні компетентності |
|---|--------------------------|
| - основні поняття курсу, історіографію становлення технологічного інструментарію першої психологічної допомоги особистості, стандарти її видів, методологічні основи дисципліни, зв'язок дисципліни з іншими науками та дисциплінами; | ЗК 11 |
| - першу психологічну допомогу в контексті різних наукових підходів, класифікацію технологічного інструментарію взаємодії у процесі надання першої психологічної допомоги відповідно протоколу; | ЗК 11 |
| - основні вимоги до етики фахівця у процесі надання першої психологічної допомоги, класифікації груп клієнтів (постраждалих) тощо; | ЗК 6; ЗК 7 |
| - специфіку першої психологічної допомоги (індивідуальної, групової та самостійної), віково-психологічну допомогу, першої психологічної допомоги в різноманітних сферах професійної діяльності; | ЗК 15; ЗК 16 |
| - теоретико-методологічні, методичні й організаційні аспекти побудови процесу першої психологічної допомоги. | ЗК 1; ЗК 17 |

Вміти:

- | | |
|---|-------------------------------|
| - оперувати понятійно-категоріальним апаратом дисципліни, орієнтуватися в різних видах першої психологічної допомоги (індивідуальні, групові та самостійні); | ФК 1; ФК 12 |
| - володіти основними процедурами та техніками в наданні першої психологічної допомоги особистості чи групі, вміти визначати клієнтів (постраждалих) зі специфічними проблемами; | ЗК 12; ФК 4; ФК 5; ФК 6; ПР 4 |
| - підбирати протокол першої психологічної допомоги відповідно до ситуації, різновиди технік базової психологічної допомоги; | ФК 6; ФК 7; ФК 19; ПР 4; ПР 5 |

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	лекцій	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання		
Денна	2020-21	8	3	90	15		15			60		екзамен
Заочна	2020-21	8	3	90	8					82		екзамен

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

НАЗВИ ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ І ТЕМ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН												
	ДЕННА ФОРМА							ЗАОЧНА ФОРМА					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
ЗМ 1. Психологічна допомога під час та після воєнних дій													
Тема 1. Психологічна допомога під час та після воєнних дій. Теоретичні аспекти переживання екстремальних подій під час війни	11	1	1			9	11		1				10
Тема 2. Теоретичні засади надання першої психологічної допомоги.	7	1	1			5	7		1				6
Тема 3. Протоколи надання першої психологічної допомоги	18	4	4			10	18		2				16
Разом за ЗМ1.	36	6	6			24	36		4				32
ЗМ 2. Новітні технології в наданні психологічної допомоги під час та після воєнних дій													
Тема 4. Особливості надання першої психологічної допомоги особам, які пережили стресову подію	25	3	3			19	25		2				23
Тема 5. Практика надання психологічної допомоги різним категоріям постраждалих	17	3	3			11	17		2				15
Тема 6. Телефон довіри та інформаційні платформи мас-медіа як простір у наданні психологічної допомоги	12	3	3			6	12						12
Разом за ЗМ2.	54	9	9			36	54		4				50
Усього годин	90	15	15			60	90		8				82

5.2.1. Теми семінарських занять

№ з/п	НАЗВА ТЕМИ
ЗМ 1. Психологічна допомога під час та після воєнних дій	
1	Тема 1. Психологічна допомога під час та після воєнних дій. Теоретичні аспекти переживання екстремальних подій під час війни
2	Тема 2. Теоретичні засади надання першої психологічної допомоги.
3	Тема 3. Протоколи надання першої психологічної допомоги
ЗМ 2. Новітні технології в наданні психологічної допомоги під час та після воєнних дій	
4	Тема 4. Особливості надання першої психологічної допомоги особам, які пережили стресову подію
5	Тема 5. Практика надання психологічної допомоги різним категоріям постраждалих
6	Тема 6. Телефон довіри та інформаційні платформи мас-медіа як простір у наданні психологічної допомоги

5.2.2. Тематика індивідуальних завдань (рефератів)

Індивідуальні завдання не передбачені навчальним планом

5.2.3. Самостійна робота

Самостійна робота студента – один із основних способів оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових аудиторних занять час. Її мета полягає у поглибленні, узагальненні та закріпленні теоретичних знань і практичних умінь студентів з дисципліни.

Самостійна робота студентів здійснюється у формі: підготовки до практичних занять (здійснюється шляхом ознайомлення з основними теоретичними положеннями до кожного практичного заняття, нормативною документацією тощо.).

№ з/п	НАЗВА ТЕМИ
ЗМ 1. Психологічна допомога під час та після воєнних дій	
1	Тема 1. Психологічна допомога під час та після воєнних дій. Теоретичні аспекти переживання екстремальних подій під час війни Опрацювання теоретичного матеріалу в підготовці до семінарських занять: <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття «криза», «стрес», «психотравма», «посттравматичний стресовий розлад». 2. Особливості реагування на травматичну стресову подію 3. Роль первинних об'єктів у процесі формування внутрішнього алгоритму подолання кризової ситуації 4. Субсиндроми або структурні блоки стресу 5. Критерії діагностики гострого стресового розладу
2	Тема 2. Теоретичні засади надання першої психологічної допомоги. Опрацювання теоретичного матеріалу в підготовці до семінарських занять: <ol style="list-style-type: none"> 1. Структура надання першої психологічної допомоги 2. Принципи та етичні правила надання першої психологічної допомоги 3. Особливості надання першої психологічної допомоги
3	Тема 3. Протоколи надання першої психологічної допомоги Опрацювання теоретичного матеріалу в підготовці до семінарських занять: <ol style="list-style-type: none"> 1. Модель індивідуального кризисного втручання (Дж. С. Еверлі) 2. Протокол надання першої психологічної допомоги (Н. Агазаде) 3. Протокол надання першої психологічної допомоги (Б. Рафаель) 4. Протокол надання ППД в гострих стресових ситуаціях (О. Гершанов) 5. Перша психологічна допомога. Покрокове керівництво для членів загону швидкого реагування Товариства Червоного Хреста України 6. Протокол надання першої психологічної допомоги (І. Пінчук) 7. Перша ментальна допомога в стресовій ситуації (М. Фархі) 8. Структура першої психологічної допомоги військовослужбовцю при негативних психічних реакціях та станах (О. Колесніченко, Я. Мацегора, І. Приходько)

	<p>9. Багаторівнева система першої психологічної допомоги військовослужбовцям НГУ: структурно-функціональне наповнення та опис загального алгоритму дій</p> <p>10. Протокол ЯАЛОМ. Перша психологічна допомога на полі бою</p>
ЗМ 2. Новітні технології в наданні психологічної допомоги під час та після воєнних дій	
4	<p>Тема 4. Особливості надання першої психологічної допомоги особам, які пережили стресову подію</p> <p>Опрацювання теоретичного матеріалу в підготовці до семінарських занять:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічна допомога внутрішньо переміщеним особам 2. Особливості психологічної допомоги дітям з тимчасово переселених родин 3. Психологічна допомога військовослужбовцям, що виконують свій обов'язок у зоні бойових дій 4. Особливості практики надання психологічної допомоги пораненим військовослужбовцям 5. Психологічна підтримка волонтерів, що працюють з постраждалими 6. Психологічна зовнішньо переміщеним особам
5	<p>Тема 5. Практика надання психологічної допомоги різним категоріям постраждалих</p> <p>Опрацювання теоретичного матеріалу в підготовці до семінарських занять:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Надання ППД особам з агресивною поведінкою 2. Надання ППД особам з ознаками ступору 3. Надання ППД особам з ознаками апатії 4. Надання ППД особам із ознаками рухового збудження, дезорієнтації 5. Надання ППД особам з ознаками страху 6. Надання ППД особам з ознаками паніки 7. Надання ППД особам з ознаками нервового тремтіння 8. Надання ППД особам з ознаками галюцинацій та марення 9. Надання ППД особам з ознаками плачу 10. Надання ППД особам з ознаками істерики 11. Надання ППД особам з ознаками горя 12. Надання ППД особі зі спробою вчинити суїцид 13. Протоколи надання першої психологічної допомоги військовослужбовцям НГУ при виникненні негативних психічних реакцій та станів 14. Техніки та вправи для емоційної регуляції та саморегуляції станів
6	<p>Тема 6. Телефон довіри та інформаційні платформи мас-медіа як простір у наданні психологічної допомоги</p> <p>Опрацювання теоретичного матеріалу в підготовці до семінарських занять:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Телефон довіри у наданні психологічної допомоги 2. Мас-медіа як простір психологічної допомоги 3. Особливості надання самопомоги

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Усний контроль: усне опитування, індивідуальне, групове та фронтальне опитування, взаємний контроль, усна доповідь.

Письмовий контроль: письмове опитування, письмове завдання, реферативна робота, термінологічний диктант, тестування, самостійна та контрольна (зокрема, модульна) робота, підсумкова контрольна робота, письмовий екзамен.

Поточний контроль: опитування (усне, письмове, індивідуальне, групове, фронтальне), взаємний контроль, усна (письмова) доповідь, письмове завдання, термінологічний диктант, тематичне тестування.

Проміжний контроль: тестування, самостійна або контрольна робота, модульна контрольна робота.

Підсумковий контроль: екзамен.

Можливі форми роботи (індивідуально обираються викладачем, відповідно до цілей, умов проведення, черговості заняття) – **засоби оцінювання** :

- термінологічний диктант – 2 бали;
- усне опитування – 3 бали;
- письмове опитування – 2-3 бали;
- фронтальне опитування – 1 бал;
- індивідуальні завдання – 2 бали;
- самостійна робота (1 раз із теми) – 3 бали;
- модульна контрольна робота (1 на модуль) – 5 балів;
- реферати (1 на семестр) – 5 балів;
- есе (1-3 на семестр) – 5 балів;
- доповіді (1 раз з теми) – 3-4 бали.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D		
60-68	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти

ЗМ 1				ЗМ 2					Підсумковий тест (екзамен)	Всього
Т 1	Т 2	Т 3	В с ь о г о	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	В с ь о г о	40	100
10	5	10	25	10	10	10	5	35		

5. Рекомендована література:

1. Основна література до курсу:

1. [Андрєєнкова В.Л., Бандурка І.О., Бочкор Н.П., Виходцева О.А., канд. Войцях Т.В., Волошин П.В., та інші. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту : навчально-методичний посібник. — К. : Агентство "Україна". — 2015. - 424 с.](#)
2. [Горбунова В.В., Карачевський А.Б., Климчук В.О., Нетлюх Г.С., Романчук О.І. Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО: посібник для ведучих груп : навчальний посібник. – Львів : Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. – 96 с](#)
3. [Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. – Київ, 2018. – 208 с.](#)
4. [Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 2. – Київ, 2018. – 240 с.](#)
5. [Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 3. – Київ, 2018. – 236 с.](#)

6. [Панок В.Г. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультації : навч. посібник/ В. Г. Панок, Я. В. Чаплак, Я. Ф. Андреева / за заг.ред. В.Г. Панка, І.М. Зварича. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2019. – 383 с. \(19,6 д.а.\)](#)
7. [Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях: навч.-практич. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.А. Моргунов ; \[О. І. Федоренко та ін.\] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 84 с.](#)
8. [Перша психологічна допомога : посібник для працівників на місцях. — Київ : Унів. видво ПУЛЬСАРИ, 2017. — 64 с. : іл.](#)
9. [Перша психологічна допомога : посіб. для тренера / уклад. : Чернобровкіна В. А., Гірник А. М. — Київ : Унів. видво ПУЛЬСАРИ, 2017. — 96 с. : іл., табл.](#)
10. [Перейра Марсіо Психологічне втручання в катастрофі. Навчальний посібник. 2022, 66с.](#)
11. [Посібник самопомоги. Укладачі: Т.Ковалик, В.Чоботар, О.Гуковський. 2021. 24с.](#)
12. [Протоколи надання першої психологічної допомоги військовослужбовцям Національної гвардії України в екстремальних умовах діяльності \[Текст\] : посібник / О.С. Колесніченко, Я.В. Мацегора, І.І. Приходько / За заг. ред. проф. І.І. Приходька. – Х. : НА НГУ, 2018. – 40 с.](#)
13. [Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко... Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. – К. : ТОВ “Видавництво “Логос”. – 207 с.](#)
14. [Сміт П., Дирегров Е., Юле У. Діти та війна: навчання технік зілнення. Посібник. Інститут психічного здоров'я. 2014, 98с.](#)
15. [Форми і методи надання психологічної допомоги та здійснення психокорекційної роботи у військових частинах, установах і закладах ЗС України: Навчально-методичний посібник / Укл. О.М. Чепур, В.Д. Наконечний, В.Е. Петухов – К., 2013. – 54 с.](#)

2 Допоміжна література:

1. Андреева Я.Ф. Особистість в сучасному кіберпросторі / Я.Ф.Андреева, Я.В.Чаплак // Особистість та її історія: колективна монографія за ред. Чепелевої Н.В. Папучі М.В.- Ніжин, 2018.- С.426-438
2. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога особистості / О.Ф. Бондаренко – Харків: Фоліо, 1996. – 237 с.
3. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: навчальний посібник / Васьківська С.В. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 256с.
4. Карамушка Л.М. Особливості використання «екстремальної» та «стабільної» моделі діяльності психологічної служби у вітчизняній та зарубіжній психологічній практиці / Л.М. Карамушка, М.П. Малигіна. – К.: Ніка-Центр, 2002. – С. 58–60. – (Психологічній службі системи освіти України 10 років: здобутки, проблеми і перспективи).
5. Кирилюк І. Психологічні чинники підготовки практичного психолога до ведення терапевтичного діалогу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07. «Педагогічна та вікова психологія» / І.Кирилюк – К., 2006. - 20 с.
6. Щербіна Л.Ф. Методологія психологічної допомоги // Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / Л.Ф. Щербіна – 2009.- Вип. 30, т.4. – С. 342-348.
7. Панок В.Г. Психологічне консультування: теорія та практика: навч.-метод. посібник / В.Г.Панок, І.М. Зварич, Я.В. Чаплак, О.М.Чернописький – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 272 с.
8. Хомич Г.О. Основи психологічного консультування: Навч. посіб./ Г.О.Хомич, Р. М. Ткач – К.: МАУП, 2004. – 152 с.

6.Інформаційні ресурси

1. [Андреевкова В.Л., Бандурка І.О., Бочкор Н.П., Виходцева О.А., канд. Войцяк Т.В., Волошин П.В., та інші. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту : навчально-методичний посібник. — К. : Агентство "Україна". — 2015. - 424 с.](#)
2. [Горбунова В.В., Карачевський А.Б., Климчук В.О., Нетлюх Г.С., Романчук О.І. Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО: посібник для ведучих груп : навчальний посібник. – Львів : Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. – 96 с](#)
3. [Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. – Київ, 2018. – 208 с.](#)
4. [Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 2. –](#)

- Київ, 2018. – 240 с.
5. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 3. – Київ, 2018. – 236 с.
 6. Панок В.Г. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультування : навч. посібник/ В. Г. Панок, Я. В. Чаплак, Я. Ф. Андреева / за заг.ред. В.Г. Панка, І.М. Зварича. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2019. – 383 с. (19,6 д.а.)
 7. Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях: навч.-практич. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.А. Моргунов ; [О. І. Федоренко та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 84 с.
 8. Перша психологічна допомога : посібник для працівників на місцях. — Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. — 64 с. : іл.
 9. Перша психологічна допомога : посіб. для тренера / уклад. : Чернобровкіна В. А., Гірник А. М. — Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. — 96 с. : іл., табл.
 10. Перейра Марсіо Психологічне втручання в катастрофі. Навчальний посібник. 2022, 66с.
 11. Посібник самопомоги. Укладачі: Т.Ковалик, В.Чоботар, О.Гуковський. 2021. 24с.
 12. Протоколи надання першої психологічної допомоги військовослужбовцям Національної гвардії України в екстремальних умовах діяльності [Текст] : посібник / О.С. Колесніченко, Я.В. Мацегора, І.І. Приходько / За заг. ред. проф. І.І. Приходька. – Х. : НА НГУ, 2018. – 40 с.
 13. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко... Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. – К. : ТОВ “Видавництво “Логос”. – 207 с.
 14. Сміт П., Дирегров Е., Юле У. Діти та війна: навчання технік зіцнення. Посібник. Інститут психічного здоров'я. 2014, 98с.
 15. Форми і методи надання психологічної допомоги та здійснення психокорекційної роботи у військових частинах, установах і закладах ЗС України: Навчально-методичний посібник / Укл. О.М. Чепур, В.Д. Наконечний, В.Е. Петухов – К., 2013. – 54 с.
 16. Чаплак Я.В. Проблема емпатії в психології та її важливість у професійному становленні психолога [Електронний ресурс] / Я.В. Чаплак // Психологічний часопис : збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка. – 2018. – № 15 (5). – К. : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – С.24-39.
– Режим доступу: doi: <https://doi.org/10.31108/1.2018.5.15.2>
<http://apsijournal.com/index.php/psyjournal/article/view/328> Журнал є науко метричним: ResearchBib; ESJ; Google Scholar; [Index Copernicus International](#); Root Indexing; World Catalogue of scientific journals; SIS; HAL. *ICV 2017: 79.27*